

Kommunerapport om børnegrupper

Baseret på kommuneafdækning og
kommunebesøg

Juni 2020

I Psykiatrifondens Nationale Kompetencecenter for Børn og Unge i familier med psykisk sygdom (Kombu) har vi foretaget en grundig kommuneafdækning, hvor vi har undersøgt kommuners gruppetilbud for børn med forældre eller søskende, der har en psykisk sygdom.

Formålet med kommuneafdækningen var dels at kortlægge hvilke kommuner, der har relevante tilbud for målgruppen børn som pårørende, dels at fremhæve tiltag, der fungerer særligt godt. Det vil sige kommuner, som lykkes med opsporing og rekruttering af børn til gruppeforløb, og som får hjulpet børnene i form af redskaber, samtale og leg.

Samlet set har 41 kommuner et tilbud til målgruppen. 26 kommuners gruppetilbud er aktive, imens 15 kommuners tilbud ikke har været aktive i et år eller længere. De resterende kommuner har enten ikke et tilbud til målgruppen eller har ikke svaret på vores henvendelse. I denne rapport fremhæves 6 ud af de 26 kommuner med et aktivt tilbud.

Best practice-kommuner

Nærværende rapport fremhæver seks kommuners gruppetilbud med henblik på at skabe indsigt i, hvordan man kan lykkes med et gruppetilbud på forskellig vis. De gruppetilbud, der vil belyses, er placeret i Sønderborg -, Bornholm -, Slagelse -, Struer -, Frederikssund - og Svendborg Kommune.

Overordnet er der mange ting ved rammen for et gruppeforløb, der gør sig gældende på tværs af kommunerne. Størstedelen af gruppelederne har taget en gruppeleder- eller nøglepersonsuddannelse, og ofte har gruppelederne derudover relevant erfaring inden for psykiatrien, pædagogik, terapi, sundhedspleje eller lignende. Opsporing og rekruttering sker oftest igennem lignende faggrupper, enten regionalt eller kommunalt.

Gruppetilbuddene henvender sig til børn inden for aldersspektret 8-15 år. Der optages et sted mellem 5-10 børn ad gangen, som mødes over 6-12 gruppegange. Normalvis er grupperne lukkede, men i enkelte tilfælde er de åbne for løbende optag i grupperne. Tidsrummet for gruppegangene placeres oftest efter skoletid, men enkelte opererer med gruppegange i skoletiden, hvor børnene får fri i tidsrummet. Forinden samt efter et gruppeforløb deltager barn og forældre i en forsamtale og afsluttende samtale – derudover varierer muligheden for og ressourcer til forældreinddragelse.

Gruppetilbuddene kan variere alt efter gruppesammensætning, samarbejde kommunalt og regionalt, visitation og struktur.

Det kan være forskelligt fra kommune til kommune, hvordan de får børnegrupperne til at fungere bedst. Selvom de fleste børnegrupper opererer med lukkede grupper, kan det også fungere med løbende optag. Det kan give mulighed for, at børnene kan blive i den samme gruppe over en længere periode, og det kommer de børn til gode, der har brug for længere tid, før de er klar til at åbne op omkring deres situation.

En blandet gruppesammensætning (for børn med vanskeligheder i hjemmet) kan gøre det lettere at rekruttere børn til et gruppeforløb. Her er det særlig vigtigt, at gruppelederne er opmærksomme på børnenes problematikker og baggrund, når de taler ind i fællesskabet i gruppen. Vi møder også eksempler på, når en kommune vælger at have flere grupper relateret til forskellige målgrupper. Det kræver på den anden side en væsentlig grad af systematik og overblik, som fx kan varetages af en teamkoordinator.

Opsporing og rekruttering kan fx lykkes ved etablering af et tæt samarbejde mellem gruppeledere og skoler i kommunen. I sådanne tilfælde kan gruppelederne brede budskabet omkring tilbuddet ud på skolerne. Det giver også mulighed for, at gruppelederne kan deltage i skolemøder efter et gruppeforløb, hvis et barn har det svært i skolen. Således kan der arbejdes med brobygning til barnets hverdag.

Et tæt samarbejde mellem distriktpspsykiatrien og familieafdelingen hører vi også har en gevinst i form af forskellige fagligheder samt opsporings- og rekrutteringsprocessen, hvor gruppelederne har forskellige samarbejdsflader i henholdsvis region og kommune.

Visitation kan også ske mere bredt, når budskabet bredes ud til både skoler, sundhedsplejersker, læger, psykiatrien, sagsbehandlere og PPR. Kontinuerlig udbredelse af information om børnegrupper er nødvendige for, at gruppetilbuddet kan fortsætte uafbrudt gennem mange år, så længe der er ressourcer hertil. Holdningen lyder: *'Børnene er der, vi skal bare nå ud til dem'*.

Indblik i forskellige retninger for børnegrupper

De seks udvalgte kommuner har hver især nogle karakteristika, der delvist adskiller sig fra hinanden. Nedenfor sætter vi fokus herpå for at illustrere og inspirere til forskellige måder at lykkes med børnegrupper.

Tæt samarbejde med skolerne i Sønderborg:

Vi finder det karakteristisk for Sønderborg Kommune, at de har et tæt samarbejde med skolerne og sundhedsplejen.

Gruppetilbuddet har eksisteret i tre år, og begge gruppeledere er ansat i børne- og ungeforvaltningen, hvorfra de refererer til skolerne. De sidder også i konsultative teams på skolerne, hvor de har mulighed for at udbrede budskabet om tilbuddet, hvilket giver de fleste tilmeldinger til grupperne.

Tilbuddet ligger fra kl. 8.30 til 12.30 på hverdage, hvilket betyder, at børnene skal have fri fra skole i det tidsrum, hvor de går i børnegruppe. Gruppelederne vurderer, at børnene har brug for energien og overskuddet først på dagen. De oplever ikke, at nogen fravælger tilbuddet pga. tidsrummet, og børnene har sjældent problemer med at få fri. Forældrene står for at informere lærere, og derudover modtager lærerne et velkomstbrev, hvor der lægges op til, at eventuelle spørgsmål rettes til gruppelederne.

Gruppelederne ser fordele i, at der skabes kontakt til skolen, og at lærerne bliver gjort opmærksomme på, at her har vi at gøre med nogle sårbare forældre. Derudover fremhæver gruppelederne, at det giver stærkere børn, der bedre kan være i skolen.

Det kan dog være et dilemma for børn med højt fravær, men gruppelederne har mulighed for at hjælpe børnene tilbage i skolen efter gruppeforløbet. Til den afsluttende samtale, efter gruppeforløbet, kan der indgås aftale om, at gruppelederne deltager i et skolemøde, hvis barnet har det svært i skolen. Ved deltagelse på skolemøder er gruppelederne meget opmærksomme på at tale rundt om barnet i forhold til, hvem der kan støtte barnet i hverdagen og afdække, hvad der skal til.

Blandet gruppesammensætning på Bornholm:

På Bornholm startede gruppetilbuddet op for ca. 15 år siden, hvor en fra kommunen og en fra Psykiatrisk Center gik sammen om at etablere et tilbud, og samarbejdet er fortsat frem til i dag. Til at starte med afholdte de grupper for flere forskellige målgrupper, men med tiden er det blevet centreret til ét gruppeforløb for børn, som har vanskeligheder i hjemmet. Det kan være børn af forældre med psykisk sygdom, stress o.l., børn til søskende med psykisk sygdom, børn hvis forældre har et misbrug eller har oplevet en svær skilsmisse.

Denne brede gruppesammensætning gør det lettere at rekruttere børn til forløbet, fortæller gruppelederne på Bornholm, som både har forårs- og efterårsforløb. Gruppelederne er meget opmærksomme på børnenes forskellige problematikker, når de danner grupperne. Hvis der er en problematik, som skiller sig meget ud fra de andres, kan de vælge at skrive barnet på en venteliste til næste hold.

Når et gruppeforløb starter, sættes der fokus på, hvilken historie børnene bærer med sig og hvilken forventning børnene har til forløbet. De gør brug af meget frie emner til gruppegangene og vurderer løbende, hvad børnene skal blive bedre til. Gruppelederne tager også fat i børnenes idéer, spørgsmål og oplevelser undervejs. Begge gruppeledere har mange års erfaring med at afholde grupper.

Gruppeledernes erfaringer er, at selvom det er en bred gruppesammensætning, så lærer mange følelser og tanker sig op ad hinanden. Børnenes forskellige erfaringer giver perspektiv, nuancer og mindre stigmatisering. Igennem børnenes hverdagsfortællinger, kan de opleve genkendelse og bruge/lære af hinandens erfaringer.

Tæt samarbejde mellem distriktskykiatrien og familieafdelingen i Slagelse:

I Slagelse Kommune har distriktskykiatrien og familieafdelingen gennem 10 år haft et tæt samarbejde om gruppetilbud til børn og unge, som vokser op med en forælder eller søskende med psykisk sygdom.

Samarbejdet har ikke blot været en gevinst i form af de forskellige fagligheder, som gruppelederne bringer ind i arbejdet som hhv. specialsygeplejerske og familiebehandler, men har tilmed været givende i forhold til opsporings- og rekrutteringsprocessen.

Alle kan i princippet visitere til tilbuddet, som ikke har snævre optagelseskriterier. Gruppelederne gør opmærksom på tilbuddet i deres forskellige samarbejdsflader i henholdsvis region og kommune. De oplever, at såvel skole som sundhedsplejersker, socialrådgivere og forældre henviser børn. Hertil rekrutteres en del børn fra psykiatrien, hvor den ene gruppeleder har en funktion som nøgleperson.

Grupperne opleves at være fyldte de to gange om året, hvor grupperne udbydes.

Arbejde med bred visitation til børnegrupper i Struer:

I Struer har de både grupper for børn som pårørende til forældre og søskende med psykisk sygdom, og begge gruppeledere har oplevelsen af, at tilbuddene har stor værdi for børnene.

I Struer Kommune kan alle visitere til deres gruppetilbud. Årligt sendes der information ud til skoler, sundhedsplejersker, læger, psykiatrien, sagsbehandlere og PPR, og derudover ligger informationen på kommunens hjemmeside.

Tilbuddet har fungeret siden 2006 uden afbrydelser, og der arbejdes kontinuerligt på at udbrede viden om de forskellige tilbud i Familiehuset, herunder gruppetilbud. Viden om tilbuddene udbredes i form af oplæg, foldere og relationsdannelse på chefniveau. Lederne finder tilbuddet nødvendigt og bakker op om indsatsen til at hjælpe børn om pårørende. De ved, at børnene i målgruppen er der, og hvis der ikke er nok tilmeldte, har de den indstilling, at det er fordi børnene og forældrene mangler kendskab til tilbuddet.

Struktur og koordination med mange grupper i Fredrikssund:

Frederikssund kommune er en kommune, som har stor erfaring med og kan se gevinster i at arbejde med gruppeforløb relateret til forskellige målgrupper. De finder det essentielt for børnene, at de er en del af et fællesskab, og at børnene opnår en viden om den situation, de står i. En viden, der ikke blot er overleveret fra en voksen til et barn.

I kommunen er der blandt andet etableret angstgrupper, sorggrupper, skilsmissegrupper og grupper til børn og unge, som vokser op i familier med psykisk sygdom og/eller misbrug.

Der arbejdes med en væsentlig grad af systematik og overblik i forhold til tilbuddene, som retter sig mod børn som pårørende. Tilbuddene, som er lokaliseret i Center for Familie og Rådgivning, administreres af en teamkoordinator, der blandt andet arbejder med registrering af alle deltagere med henblik på evaluering.

For at deltage i en gruppe for børn, som har forældre med psykisk sygdom og/eller misbrug (popcorngruppen), kræver det en paragraf 11.3 sag. For at deltage i søskendegrupperne (grupper for børn, som har søskende med psykisk eller somatisk sygdom) kræver det en diagnose hos den bror eller søster, som har sygdommen.

Grupperne eksisterer og fungerer i et samarbejde mellem sundhedsplejersker og familiekonsulenter.

Åbne grupper i Svendborg:

Den ene gruppeleder i Svendborg har været med til at starte grupperne op for 19 år siden, og det er og har været en mærkesag for hende at hjælpe børn, som er pårørende til forældre, i enkelte tilfælde søskende, med psykisk sygdom.

Tilbuddet startede op i 2001 med lukkede grupper, hvor de arbejdede ud fra en manualbaseret tilgang. Gennem årene erfarer gruppelederne, hvordan børnene har forskellige behov, og de oplevede, at flere børn havde brug for længere tid til at åbne op. Derfor indførte de åbne grupper med løbende optag.

Børnene skal minimum deltage fire gange, når de har tilmeldt sig forløbet – dels for at give tilbuddet en reel chance, dels for ikke at skabe uro i gruppen, beskriver gruppelederne. Et barn går gennemsnitligt et år i børnegruppe i Svendborg.

Gruppeforløbet baseres på forskellige tematikker alt afhængig af børnenes behov, men de har fastlagt ét tema, hvor de besøger psykiatrisk afdeling, hvilket børn og forældre informeres om forinden. På psykiatrisk afdeling ser børnene sanserum, kantine, kugleveste og bælte til fiksering – dette med formål at afmystificere og give plads til spørgsmål.

Overblik på tværs af kommunerne

- Der er to gruppeledere pr. børne-gruppe.
- Gruppelederne har en gruppeleder-uddannelse, nøglepersonsuddannelse, psykoterapeutuddannelse og/eller erfaring fra psykiatrien.
- Gruppelederne har baggrund i socialpædagogik, psykiatri, familierapi og psykoterapi som socialrådgiver, sygeplejerske og lignende.
- Gruppelederne har idéer til temaer og lege, men er også åbne for en løs gruppestruktur.
- Der er oftest gruppeforløb forår og efterår.
- Gruppetilbuddene retter sig mod aldersgruppen 8-15 år.
- Grupperne rummer mellem 5 og 10 børn ad gangen.
- Gruppen mødes mellem 6 og 12 gange.
- Grupperne afholdes normalvis om eftermiddagen på nær i Sønderborg, hvor det ligger i skoletiden.
- De fleste grupper er lukkede på nær i Svendborg, hvor de arbejder med åbne grupper.
- Rekruttering sker oftest gennem psykiatrien, sagsbehandlere, sundhedsplejersker, skoler og/eller forældre.
- Der tilbydes en forsamtale og en afsluttende samtale, hvor forældre deltager. Derudover er forældreinvolvering begrænset.

Kontaktinformation

Bornholm

Pernille Bue Bech
pernille.bue.bech@brk.dk

Frederikssund

Heidi Irene Christensen:
hinmo@frederikssund.dk
tlf.: 20586781.

Slagelse

Anelise Nowak:
anow@slagelse.dk,
tlf.: 58573000, mobil: 28 44 38 88.

Struer

Marjut Kristina Bäckström
marjut@struer.dk
mobil: 40776022

Svendborg

Tina Teglgaard
Tina.teglgaard@svendborg.dk
mobil: 40247229

Sønderborg:

Lea Gram:
lgje@sonderborg.dk
mobil: 27905079,
hovednummer: 88724242.

Kombu
Psykiatrifonden
Hejrevej 43
2400 København NV

Telefon: 39293909
Mail: Kombu@Psykiatrifonden.dk

www.kombu.dk